

EUSKALERRITIK MUNDURA BEGIRA LITUANI ETA EUSKADI

Kristau egin zanetik seigarren mendearen betetzea ospatzen dau, errusiar komunisten mendapean, Lituani txiki bizkorak. Kristau eta Laterri egin zan aroaren orroitz; batera artu bai ebazan Lituani'k Kristoren sinismena eta nazio bereizi bat zalaren ezaguera.

Ori dalata, eskuñtz goxo bat bidali dautse II Jon Paul'ek lituanitarrei. "Osservatore Romano"n agertu da; lateraz. Eta, euskotarrantzat ere txit egokia dala eskuñtz ori, iduritzen yat neuri.

Lurralde txikia da gaur Lituani, naiz len askoz aundiagoa izan, Baltik-Itxasotik Itxaso Beltzaraiño, Europa-ren gerrialde osoa artuaz. Badau ontan, Galizi'ko mugatik Mediterran-Itxasoraiño, paleolitik-aroan edatzen zan Eusko-Erriaren itxura.

Gaur-egun, 4'tik 5 millora biztale dauz Lituani'k 59.635 kilometro laukoiko lurrean. Suizi baiño aundi-xeago lurraz; Suizi'ren antzeko jendez.

Eslabitarren eta germanitarren artean kokaturik ez daki iñok ziur lituanitarrak zer endakoak diran. Euskotarrak ere nola sortu geran ez daki iñork oraindik ziur.

Alatagutziz, ez dira berdiñak ontan Euzkadi ta Lituani, euskotarrok beste munduko endaeikin ez bait dogu aidetasunik, lituanitarrak berriz, eslabiarrak ez ba'dira ere, aide baiño geiago senide ere bai bait dira eslabitarrekin, antropogilari guztien aburuz. Eta, ziur-ziur, ari-tarrak dira, indi-europatarrek.

Euskotarrak berriz ez dira aritarrak, askoz leenago-koak baizik. Ementxe bertan, paleolitik-arotik mesolitik-arora bitartean orai data amar-amabost milla urte kromañoñdarrengandik sortuak. Ori..., Barandiaran'ek uste daun bezala kromañoñdarrek beraiek euskeraz egiten ez ba'eben!

Lituanitarren izkuntza eslabitarra dan ala ez argi ez dagoan gauza dogu. Ta naiz finlandiar, sueziar, germaniar eta poloni ta Errusi'ko eslabiar itzez beterik egon, aski zarrak omen dira bere oiñariak. Ain zarrak ere! Indi-europatarren izkuntza izandako sanskriteraren esari asko errez ulertzen omen dabez ba Lituni'ko nekazari eskola-gabeek!

Ontan ere ez dogu lituaniarrekin euskaldunok kide-tasunik. Euskera, bere bakartasunean, beste iñungo izkuntzekin lokarririk ez daun izkera bait da: "Lingua Insula": "Izkuntzen itxasoan, ugarte".

Lituanitarren izkuntzak ordea sendo ta bikain omen dirau. Gure euskera berriz...; ai gure Euskera!, euskaldun izateaz lotsatuta euskaldunek baztertuta, marsita-

ren eragiñez sortutako "el batuaren" bidez zauritua..., nork esan leike euskerak sendo ta bikain diraunik?

* * *

XIII mendea arte "aide nagusi" batzuen mendean zatiturik bizi izan ziran lituanitarrak. Mende ortan, 1.251'garren urtean, "aide nagusi" aietan indartsuenak, Mindaugas Konteak, kristau-latterien laguntzarekin germaniarrei eta eslabitarrei aurpegi garaille eman aal izateko, bataioa eskatu eutsen IV Iñozentzio Aitasantuari. Errege tituloa ere eman zion Aitasantuak, bataiaketa ura politika utsak egiñarazia izan zala oartzeko.

"Bataio ura ez zan bear bezala gertutua izan; erriari ez jakon Kontearen jarduera atsegin izan, eta 1.263'ean dukeak jasan zuan eriotz ankerrak zearo zimurtu zuan udaberri aren sorkundea", diño, izkera goxoan Jon Paul II'ak bere gutunean. Egiaz gertatu zana, auxe da: etsaiak borroka-lekuan menderatu ostean, kristautasunari uko egin eutsola Mindaugas Konteak. Gizagaixoa, geziz eta azkonez izan zan erailla, andik laister.

Eun urte geroago, dukaterri zan Lituani, eta Duke Nagusia, Jogaila, berriro polikazko arrazoiek eraginda, Hedvigia Poloni'ko printzesarekin ezkondu, ta katoliko egin yakun. (Polonieraz, Jagellon esan oi yako Jogaila'ri eta Edubigis, Hedvigia'ri). Jogaila'k berriz, errege lez, Ladislao artu eban izen: Poloni'ko II Ladislao. Jaurerri bereziak izan dira beti Poloni ta Lituani Errege baten esanera).

Emakume bikaiña, Edubigis Erregiña; "emakume aratza" esaten dautso II Jon Paul'ek. Eta erregiñ onen eskutik, egiazko kristaua izan zan II Ladislao, eta gogor saiatu zan Lituani kristautzen. Eta ondo erantzun eutson erriak.

* * *

Arrezkero, kristautasuna izan da lituanitarrak, lituanitar lez ainbeste eraso-aldi ankerren artean baturik gorde ditua. "Kristau-sinisbidera sartu zanetik, sinismena izan da erri oni (Lituani'ri) bere nor-izatearen eta zef-izatearen ezaguera eta sentipena eman dautsozana", (diño Aitasantuak). "Sinismenak eratu dau neurri ederrean Lituani".

Ez da gaizki esana. An ere, emen "euskaldun fededun"en antzera, "Lituaniko, katoliko-elizako" esaten bait da.

Gure Euskalerrian ere oso-oso goiz sartu zan kristautasuna, naiz gaur, gure artean, beren buruak ezker-

tiar agertu nai dabezanek beste era batera mintzatu. Eta kristautasuna sartu zan ezker kristautasunak eratu dau gure Euskalerrria.

Lituani, katoliko izan ez balitz, poloniar katolikoan, errusiar ortodosiarren, eta germaniar lutertarren artean zearo ezabaturik zegoan aspaldi. Euskalerrrian ere Elizak gaizkatu dau euskalduntasuna; eta erritasuna. Gure euskal-agintariek, Udaletan, Batzar Nagusietan, Aldun dietan, baztar guztietan, eraderaz egiten eben. Zer izango zan gaur gure Euskalerrria, elizetan apaizek euskeraz errezatu, euskeraz abestu, sermoi-egin, eta dotriña erakutsi ez ba'eben?

Zigorraldi mingarriak ugari izan dauz Lituani'k, batez ere XVIII mendean Errusi'ren menpera jausi zan ezker. "Lituani" itza bera erabiltzea ere debekatu izan zan. Orduan, Elizak gorde eban bizirik Lituani'ren nortasuna. Entzun Aitasantuari:

"Elizak eta sendiak gorde eben garbi, ainbeste eragozpeñen zama-pean fedea eta erritasuna. Elizari eta sendiari zor jake nazioak bere nortasuna eta bere nazio-izatearen-kontzientzia galdu ez izatea". Ori bera esan daikegu Euskalerriaz ere. Gure elizetako apaiz jaunek eta gure sendietako gurasoek gorde dabela gure erritasuna. Erne, baiña!: Gurasoen atzetik, emen, maixu eta gidari lez, apaizak, beti apaizak!

Lituani'ko Gotzai bat, Motiejus Velancius, aipatzen dau Jon Paul'ek: "Dei sutsuak, —egin omen ebazan gotzai orrek—, apaizei eta gurasoei, gaztedia kristautasanean ez eze, erriko oiturez eta kulturaz ondo ezitzen saiatzeko eskatuaz". Ori..., Errusi'ren ankapean "Lituani" itza bera erabiltzea debekaturik zegoan denboran! Ori, eusko-apaizak Franko'ren ditaturtza ankerraren zigorraldian egindako Ian erritarra! Guk ez dogu on egitera

bultzatu gaituan gotzairik izan. Ezta jarduera on gorai-patu digun Aitasanturik ere. Etorriko dira egingo dabenak.

Geioago oraindik: "izkutuan ere —"clandestine"—, ibilli omen zan Gotzai ura bere eginkizunean, "nazioaren bizkarrezur" zan Jainkoaren Itza aldarrikatu gabe gelditu ez eiten". Emen ere, ez al eben apaizek "izkutuan" ibilli bear izan?

Gaur Errusi komunistaren uztarpean dago negarrez Lituani. Gaur ere bere nortasuna gordetzeko ez dau Eliza beste babesik. Bigarren-Ludi-Gudua amaitzerakoan arrapatu zuan indarrez Errusi komunistak, 1919 ezker, Laterri iare lez ain biziera bikaiña eraman eban 'Lituani txiki bizkorra. Litunitarrei ezer itaundu gabe, jakiña, artu eban Errusi'k Lituani gaixoa. Zer ajola jake komunistei erriaren naia?

Emen ere, indarrez, eta erriaren gurariari jaramonik egin gabe, komunismura eraman gura gaitue ETAtarrek eta bi adarreko alderdian bildurik dagozen gure marxitarrek. (Ez aztu, naiz itxuraz alkarrekin asarre ibilli, taktika-legeen araura bi zatitan banatutako Alderdi Komunista bat bakararen adarrak dirala Herri Bata-suna eta Euzkadiko Ezkerra).

Komunismoa, marxismo oro lez, erritasanunaren etsai amorratu da. Orregaitik eutsoen orrelako gorrotoa Marx'ek eta Engels'ek Euskalerrriari. Euskalerrria "Europa'ko errien zaborra zala" esan ere esan bait eben!

Euzkadi'k fedea galtzen ba'dau..., komunista egiten ba'da, zenbat iraungo dau bere erritasunean?. "Euskaldun fededun", esaten zan atzo. "Ez fededun eta ez euskaldun", esan beariko ote da biar?

LATIEGITAR BIXENTE

ZER

ALDIZKARIA

- ILLEROKOA (MENSUAL)
- BIZKAIERAZ IDATZIA (EN BIZKAINO)
- ERRI-JAKINTZAREN GAIK (MATERIAS POPULARES)
- IRAKURGAI ERREZ-ERREZAK (LECTURA FACIL)
- ARAZO SAKONAK AZTERTUTA (ANALISIS DE TEMAS)

ARPIDETU ZAITE!

ZEE
EUSKERAZALEAK

Colon de Larreategui, 14-2.º - B I L B A O -1